

Hej!

Den sista konserten för i år med Lunds Kammarmusiksällskap blir något så ovanligt som en slagverksduo. **Johan Bridger** och **Patrick Raab** startade **MalleusIncus slagverksduo** 1996. Vi ser med spänning fram emot deras första framträdande på **Skissernas museum måndagen den 19 november kl 19.00**.

Läs om dem på deras hemsida www.malleusincus.se

Kvällens program:

Anders Koppel - Toccata

Alejandro Vinao - Ur: Book of Grooves, 2011 Spanish Groove och Dance Groove

Drifting

Wayne Siegel - 42nd Street Rondo

Paus

J S Bach - Klavierübung IV, Aria med 30 förändringar, ("Goldbergvariationerna") 1741

I den medföljande **bilagan** finns information om Goldbergvariationerna.

Biljetter från kl 18.30. Medlemmar och studerande 100 kr, övriga 160 kr. Ungdomar under 18 år gratis.

Vårens spelaftnar inleds 21 januari 2013 med Mats Zetterqvist och Musica Vitae.

Välkomna!

Styrelsen

LKMS. Spelafton 19 november 2012 med MalleusIncus

Något om Goldbergvariationerna

Hur lång tid tar det här stycket att spela? Det näsvisa svaret, att det beror på vem som spelar, har ovanligt stort fog för sig om stycket är Goldbergvariationerna. Glenn Goulds (1932-82) klassiska inspelning från 1955 tar drygt 38 minuter. Goulds, enligt egen uppgift, enda inspirationskälla, Rosalyn Tureck (1914-2003), gjorde 1957 en inspelning som tar 94 minuter. Men så kan den också vara en reaktion på Goulds inspelning, där samtliga repriser konsekvent har strukits och där en del av variationerna har ovanligt snabba tempi. Den inledande arian och de 30 variationerna består med några undantag av 16 + 16 takter med repristecken kring varje halva. Tureck, som av många ansågs vara tidens främsta Bachtolkare, har samtliga repriser med i sin inspelning. Hon lär vid något tillfälle ha sagt: *"Gould spelar Goldbergvariationerna på sitt vis, jag spelar dem på Bachs vis."* Tuckers version är underbar, vilket inte hindrar att Goulds också är det. Den innebar ett genombrott för Glenn Gould och hans egensinniga tolkningar. Skivan fick så stor framgång, att man på skämt började kalla Bachs stycke för Gouldbergvariationerna.

Till dags datum (2012-11-01) har det av detta verk gjorts 553 inspelningar, varav mer än hälften (284) efter år 2000.¹ De flesta är för piano men många även för 2-manualig cembalo, som verket är skrivet för. Det är alltså inte lätt att välja. Förutom de versioner av Tureck och Gould som nämns ovan finns ytterligare en berömd studioinspelning av Gould från 1981. Andra inspelningar som låtit tala om sig är Angela Hewitts från 1999 och Murray Perahias från 2000.

Det har också gjorts transkriptioner för olika besättningar. En uppmärksammas sådan är Dmitri Sitkovetskys transkription för stråktrio, som finns inspelad av bl.a. Trio Ziliacus-Persson-Raitinen (2004), och som framfördes på Skissernas av samma trio för några år sedan. Och i kväll får vi höra en version för marimba och vibrafon.

Goldbergvariationerna hade vid publiceringen titeln ***Klaverövning bestående av en aria med olika förändringar för cembalo med två manualer***. Lundasonen Johan Hugosson gjorde 2009 en ypperlig liveinspelning i Malmö. Den kom ut 2010. Hans beskrivning av verket och dess delar citeras nedan med författarens medgivande.

Goldbergvariationerna skrevs som fjärde och avslutande del i Bachs "Clavierübung" och publicerades 1741/1742. Bortsett från ungdomsåren visade Bach ett mycket litet intresse för variationsformen, men i detta monumentala verk återvänder han med liv och lust till genren.

Namnet Goldbergvariationerna kommer från en anekdot i en 1800-talsbiografi av J.N.Forkel över Bach. Enligt Forkel beställde greve Keyserlingk av Dresden verket av Bach åt sin cembalist Goldberg så att denne kunde avhjälpa grevens sömnsvårigheter genom att spela variationerna för honom. Det är dock osannolikt att beställningen var avsedd för cembalisten Goldberg eftersom han då var mycket ung (född 1727). Bach dedicerade ett exemplar av verket åt greven vid ett av sina besök i Dresden. Det troligaste är att greven senare kan ha låtit sin begåvade cembalist spela variationerna för att ge honom nattro.

---

¹ www.bach-cantatas.com har en översikt av alla inspelningar av Goldbergvariationerna.

Temat (arian) är 32 takter långt och de 30 variationerna är skrivna i grupper om tre. Den som söker melodin i variationerna letar förgäves eftersom det i stället är basen och harmoniken som är grunden för Bachs uppfinningsrikedom. Varje grupp börjar med en fri variation, ofta i dansform. Den andra är oftast en tekniskt krävande och virtuos toccata för 2 manualer och den tredje en kanon. För varje kanon ökas intervallet, den första är kanon i prim (variation nr 3), den andra i sekund (nr 6) o.s.v., t.o.m. variation nr 27 som är kanon i nona. Det enda undantaget från detta mönster är variation nr 30; här har vi i stället en s.k. Quodlibet som är ett slags musikaliskt skämt där Bach blandar in folkliga melodier, bl.a. en med texten "Kål och rovor har mig fördrivit, hade mor min lagat kött hade jag stannat mycket längre." Verket avslutas med att temat – Arian – återvänder som en vacker vilopunkt och återblick på vad som föregått. Eftersom Goldbergvariationerna komponerades för tvåmanualig cembalo innebär det en extra svårighet att framföra dem på piano och gör dem visuellt attraktiva då man måste korsa händerna för att få med all stämmor.

Johan Hugosson

Johan Hugosson nämner i sin text en del termer som kanske inte är självklara för alla. Först bör kanske påpekas att alla de kanon som spelas i verket (variationerna 3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, och 27) är exempel på s.k. blandad kanon. Det innebär att de, förutom de två kanonstämmorna, även innehåller andra stämmor, som inte deltar i kanonarbetet. I notexemplen är endast kanonstämmorna utsatta. Första exemplet visar inledningen till variation nr 6 som är en kanon i sekund:

Som synes börjar den imiterande stämman en ton (en sekund) över den inledande stämman.

Nästa exempel visar början på variation 15, som är en kanon i kvint.

Den andra stämman börjar (liksom i fugor) en kvint över den första. Men Bach bjuder här även på en annan finesse, en spegelkanon. Som synes rör sig temat nedåt medan imitationen rör sig uppåt. Endast de stora tonsättarna kan få sådana resultat av intellektuell förströelse att klinga som ljuv musik; de flesta lyssnarna märker inte det lärda, därför att stämmorna flyter fram på ett sätt som låter väldigt naturligt.

Variation 15 är en av de tre variationerna i g-moll. De övriga går i G-dur. Variationerna saknar i allmänhet tempobeteckningar, vilket naturligtvis ger större möjligheter för olika tolkningar. Denna variation och nr 25 är de enda två som har fått riktlinjer för tempot, *Andante* respektive *Adagio*.

Yngve Bernhardsson